

HOOPVOL DOORGAAN

Apartheid en krimp, verzet en hoop. Die vier woorden kwamen steeds terug bij het bezoek van Jan van der Kolk en Rien Wattel aan Palestina. Namens Kairos-Sabeel brachten zij van 15 tot 23 november een soort 'hart-onder-riem'-bezoek aan onze partners daar.

Door de oorlog in Oekraïne en het wereldwijde protest mét boycot tegen die bezetting, voelden veel van onze partners onbegrip: 'Natuurlijk steunt iedereen Oekraïne, maar wij dan? Wij vragen daar al meer dan veertig jaar om. Is het omdat wij Arabieren zijn? En moslims?' We wilden met hen meedenken en praten over hoe we elkaar kunnen steunen.

We ontdekten: er is veel aan het veranderen en verslechteren in Palestina, maar het verzet en de hoop groeien even hard mee. We vroegen aan veel mensen die we bezochten: hoe houden jullie het vol om door te gaan, met zoveel verslechtering? Hun antwoord: het is het enige wat we kunnen doen, ons verhaal van hoop vertellen, voor onze kinderen en elkaar. En jullie aandacht en steun geeft ons hoop en inspiratie door te gaan, hoorden we vaak. Maar, zeiden wij, jullie hoop geeft ons juist de moed om door te gaan! Het leek ons een goed idee voor dit Uitwegnummer aan elkaar te vragen: wat geeft jou de moed om open, rechtvaardig en hoopvol door te gaan met je steun aan Palestina? In dit nummer lees je een paar korte en uitgebreide antwoorden, naast kleine en grote stukken reisverslag. Zo bemoedigen we elkaar!

Rien Wattel. De teksten over het bezoek en de Kairos-conferentie zijn van Jan van der Kolk en Rien Wattel; foto's: Rien Wattel en PR

DAVID GROSSMAN: 'IN DE KUNSTEN BESTAAT GEEN PENSIOEN'

Al duizenden jaren vieren mensen het einde van de winter na de kortste dag. We zijn gevoelig voor een verandering in de natuur om ons heen, denk aan het groen worden van bomen en het vallen van de bladeren. Het is nu hartje winter. In het grote Boek staat dat het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in zijn macht gekregen.

Velen houden deze dagen een moment stilte om tot bezinning te komen. Dat kan veel betekenen, omdat stilte daar een onmisbaar instrument voor is. Het is in onze turbulente en lawaaiige wereld evenwel een schaars goed geworden.

Het grote Boek zegt: Johannes was er om te getuigen van het licht, opdat eenieder zou geloven: het ware licht, dat ieder mens verlicht is naar de wereld gekomen. Mooi is dat: het licht dat ieder mens verlicht. Niet alleen gelovigen of andere denkers, maar iedereen. Als er dus iets inclusief is, dan is het deze boodschap, dat het licht allen verlicht.

Dat geldt ook voor hen die tasten in het duister, die leven onder wapengeweld, die een ellendig bestaan leiden, die twijfelen aan zichzelf en daaronder dreigen te bezwijken. En wij, wij zijn ook in navolging van Johannes getuigen van dat licht. Wij hebben de opdracht om te getuigen, om anderen voor te houden, dat het licht ieder mens verlicht.

Omdat licht je uitweg biedt, getuigen we daarvan. Zij, de Palestijnen doen dat al drie generaties lang tegen beter weten in. En als zij doorgaan onder die omstandigheden, dan hebben we eigenlijk geen keus... als zij volhouden te midden van de puinhopen, dan gaan wij door vanuit onze bevoorrechte situatie.

Sommigen weten dat ik ooit de Koninklijke Militaire Academie heb afgemaakt en daar was de training spartaans. Wanneer je uitgeput tegen de drill sergeant zei 'ik kan niet meer', antwoordde hij bars: 'als je dat nog kunt zeggen, kun je nog van alles!' En wij? Wij zijn nog lang niet uitgeput. Moe ja, teleurgesteld soms, maar niet verslagen. En net als David Grossman: wij gaan niet met pensioen.

Kees Blok, voorzitter Kairos-Sabeel Nederland

'KINDEREN MOETEN WETEN DAT IEMAND VOOR ZE ZAL OPKOMEN'

Veel Palestijnse kinderen verdwijnen in administratieve hechtenis. Defence for Children Palestine komt voor ze op.

Defence for Children Palestine is in 2022, zonder een spoor van bewijs, met zes andere Palestijnse mensenrechtenorganisaties 'terroristisch' verklaard. Hun kantoor werd leeggehaald en verzegeld.

Deze organisatie begeleidt kinderen die door de bezetter zijn gearresteerd, meestal midden in de nacht. Ze komen in gevangnissen en mogen geen ouders, familie of een advocaat zien. Sinds 2000 zijn, schat Defence for Children, 10.000 kinderen zo gevangen gezet. We hoorden van een jongen die gearresteerd was omdat een vrouw uit een settlement had gezegd dat er kinderen stenen naar haar auto gooiden. Een groepje jongens werd opgepakt en gevangen gezet. Bij de ondervragingen moesten ze vertellen wie de stenen gegooid had. Anders hadden ze het vast zelf gedaan...

Op de dag dat we Defence for Children in Ramallah bezochten, vertelden ze van een jongen van 15 jaar, die net een gevangenisstraf van drie maanden had uitgezeten. Hij werd op de dag dat hij vrijkwam direct weer gearresteerd en weer in 'administratieve detentie' geplaatst, dat wil zeggen, zonder aanklacht, zonder bewijs, zonder advocaat, voor 6 maanden, steeds onbeperkt te verlengen. Israël heeft het internationale kinderrechtenverdrag getekend, maar past dit duidelijk niet toe op Palestijnse kinderen.

Defence for Children documenteert de situatie van kinderen en vraagt er aandacht voor. Sinds begin 2022 zijn minstens 61 Palestijnse kinderen, meestal in koelen bloede, doodgeschoten. Ook die worden gedocumenteerd. Dat vertellen we ook op presentaties op scholen. Daarom gaan wij door: voor de kinderen. Misschien worden ze daarom 'terroristisch' genoemd? <

Door onze rapporten naar buiten voorkomen we dat het erger wordt. Dat inspireert ons om door te gaan. Daarom móeten we doorgaan.

Ayed Abu Eqtaish, programma-directeur Defense for Children

HOE PALESTIJNEN VERDREVEN WORDEN – ZOALS BISAN MITRI

Bisan Mitri is een jonge Palestijnse christelijke vrouw uit Bethlehem. Bethlehem is een Palestijnse stad, die volgens de Oslo akkoorden uitsluitend valt onder Palestijns bestuur. Daar ontmoette zij iemand met wie zij trouwde en een gezin stichtte. Haar Palestijnse echtgenoot heeft een Duits paspoort. Enkele jaren kon hij met zijn gezin in Bethlehem wonen omdat hij in dienst was van een Duitse organisatie. Maar toen zijn contract afliep, mocht hij niet meer in Bethlehem blijven, noch ergens anders in Palestina of Israël. Daardoor zijn zij gedwongen te emigreren.

Zulke actieve verdrijving gebeurt heel vaak, bijvoorbeeld als Palestijnen in het buitenland hebben gestudeerd en hun recht op terugkeer naar hun eigen land door Israël wordt ontzegd.

OPROEP KAIROSCONFERENTIE

De slotverklaring van de Kairosconferentie (zie hiernaast) eindigt met de oproep: Kom en zie. Ga en vertel. 'In de harde Palestijnse realiteit zullen uw eigen geloof, hoop en liefde gesterkt worden door de kracht van God die bij Palestijnen zichtbaar is'. De tekst geldt ook als kerstboodschap en staat op kairos-sabeel.nl/een-verklaring-aan-de-wereld/

2023: TWEE BIJEENKOMSTEN

Een boekpresentatie en een congres-diner: noteer de data van deze twee ontmoetingen die Kairos-Sabeel Nederland in 2023 organiseert. Voor een breed publiek! Opgeven via website.

Dinsdagmiddag 9 mei: presentatie Nederlandse vertaling van 'The Other Side of the Wall', het nieuwe boek van Munther Isaac over de onvoorwaardelijke steun aan Israël vanuit m.n. evangelicale kerken. Met de Munter Isaac, René de Reuver (PKN) en anderen. Pauluskerk, Rotterdam.

Vrijdag 20 oktober: diner-congres in Driebergen van 17.00 - 21.30 over: 'waardoor bent U in de loop van de tijd anders over het conflict Israël-Palestina gaan denken?' Met Natascha van Weezel, schrijfster, dr Remco van Mulligen, historicus, theoloog en journalist Nederlands Dagblad en Erik Ader oud-ambassadeur.

UITWEG is het info-bulletin van Kairos- Sabeel Nederland, 3x per jaar. Redactie: Marijke Egellie-Smulders en Rien Wattel
Meer over Kairos-Sabeel: kairos-sabeel.nl @: info@kairos-sabeel.nl
post: Kairos-Sabeel Nederland, Jacobskerkhof 2, 3511 BL Utrecht
donaties welkom op NL33 INGB 0003 2762 80 t.n.v. Kairos-Sabeel NL

KRIMPENDE RUIMTE - DE KAIROS BIJEENKOMST IN BETHLEHEM

Apartheid, een één-staat-oplossing en krimpende ruimte aan de ene kant, maar ook met vernieuwde energie werken aan verzet: deze thema's bepaalden de 13e jaarlijkse Internationale Conferentie van Kairos Palestine, op 18 en 19 november in Bethlehem.

Na twee coronajaren kon het dit jaar weer: de Kairos conferentie, met deelnemers uit Palestina en wereldwijd, van de Filippijnen tot Brazilië, van Zuid-Afrika tot de VS en Canada. En natuurlijk veel Europese landen. Voor Kairos Sabeel Nederland namen Jan van der Kolk en Rien Wattel deel. Ze doen hier verslag.

Het centrale thema was 'De mensen, de Kerk en verzet tegen de bezetting'. Leidraad was de bijbeltekst uit Lucas 4, die heel goed de 'logic of love' weerspiegelt waar Kairos Palestine voor staat: *'De Geest van de Heer rust op Mij, want Hij heeft Mij gezalft: om aan armen het goede nieuws te brengen, om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven.'*

In de situatie van een steeds gewelddadiger koloniale bezetting kregen die woorden extra betekenis. Veel Palestijnse sprekers stelden daarbij apartheid, de steeds beperktere mogelijkheden voor maatschappelijke organisaties en de dwaalleer van christenzionisme centraal. Overtuigend toonden ze aan hoeveel kenmerken van apartheid er zijn waar te nemen in Palestina en Israël. Ook veel internationale rapporten onderbouwen dat. Kairos Palestine voegde daar ook een theologische onderbouwing aan toe, te vinden op bit.ly/apartheidossier. Daarin staat ook een krachtige oproep aan kerken om dit zeer serieus te nemen in hun theologie en handelen.

krimpende ruimte

Maatschappelijke organisaties worden steeds meer bedreigd in hun mogelijkheden, bijvoorbeeld door strenge eisen aan financiering wegens 'antiterrorisme-eisen' van banken. En door het 'terroristisch' verklaren van mensenrechtenorganisaties. En ook in wat wel en niet gezegd en geschreven mag worden omdat de beschuldiging van antisemitisme voortdurend wordt gebruikt bij kritiek op leger en staat. Dit wordt als steeds groter probleem ervaren, verbonden met de geografische krimp door de vee nieuwe settlements.

Alle Palestijnen staan onder enorme druk, maar juist ook de kleine christelijke gemeenschap treft dit sterk: sinds de oprichting van de staat Israël gekrompen van meer dan 15 % tot rond 1 % nu. Hun kerken, kloosters, scholen en andere instellingen worden heel vaak aangevallen en de daders 'worden nooit gevonden'.

Alle reden om vast te houden aan de boodschap van het Kairos document uit 2009, om met kracht en vanuit 'the logic of love' te werken aan de bevrijding van zowel de onderdrukte als de onderdrukker. <

DAVID GROSSMAN: OP ZOEK NAAR VERBINDING

Als Grossmans boek 'Over de grens' verschijnt, in 1988, noemt de Israëlische minister-president Sjamir het een 'journalistiek verzinsel'. Zoveel impact had dit boek dat Sjamir er dit harde oordeel over velde.

In 1991 las ik ter voorbereiding van een studiereis naar Israël het boekje 'Over de grens' van David Grossman. Dat raakte me diep. Deze -vloeiend Arabisch sprekende- Israëlische schrijver bezoekt de Westbank in 1987, vlak voor de eerste Intifada. Nu 45 jaar na Sjamirs oordeel, vele boeken verder, ontvangt David Grossman de Erasmusprijs. Ik hoorde hem in december in Amsterdam met zachte stem voorlezen uit eigen werk. Een schrijver met een missie. Hij schept personen uit het niets. Hij haalt mensen weg uit stereotypieën. Hij ontvangt de prijs op de volgende gronden:

'Het thema van de prijs van dit jaar is 'het herstellen van een verscheurde wereld.' In de wereld van de literatuur belichaamt niemand dit thema duidelijker dan Grossman. In zijn werk probeert hij mensen van binnenuit te begrijpen, de ander met liefde te bezien en de grenzen van oorlog en geschiedenis te overstijgen. In een wereld die wordt beheerst door ernstige spanningen, waarin we vaak niet lijken te weten hoe we ons tot elkaar moeten verhouden, brengt Grossman met zijn buitengewone vertelkunst de onbekende, gevreesde 'ander' dichterbij en transformeert hij strijd, pijn en leed tot iets wat troost kan bieden. In zijn vele romans en essays toont Grossman zijn unieke talent voor het herstellen van een verscheurde wereld.'

In het Hebreeuws heet dat: Tikkun ha Olam. Grossman is daar op eigen creatieve wijze mee bezig. Hij leeft in een verscheurde wereld. Hij ziet dagelijks de strijd tussen Israëli's en Palestijnen. Hij en zijn vrouw hebben in de Tweede Libanonoorlog in 2006 hun zoon Oeri verloren. Dat gebeurde terwijl hij werkte aan zijn boek 'Een vrouw op de vlucht voor een bericht'. Al schrijvend hoopte hij aan het noodlot te ontkomen. Het verhaal als bescherming. Na de dood van Oeri is Grossman nog actiever in zijn 'spreken voor vrede'. 'Ik weet hoe hoog en pijnlijk de prijs is die we betalen om in deze situatie te verkeren', zegt hij in een interview met Simone Korkus. 'Voor mij maakte het verlies van een dierbare dit duidelijk, maar wij allemaal, Palestijnen en Israëliërs zijn potentiële slachtoffers van de situatie.' Ik raad u aan: Neem en lees. En in zijn boeken is de humor nooit ver weg. Dat geeft adem.

Bram Grandia, pastor, theoloog en columnist

'MIJN VEERKRACHT LIGT IN DAT IK DE HOOP HEB OPgegeVEN...'

Bijbelverhalen laten zien dat 'hoop' en 'gerechtigheid' geen abstracte termen hoeven zijn en dagen ons uit ze in het nieuwe jaar eens met deze bril te lezen.

'De kerk in het Midden-Oosten is een baken van hoop' en 'In Israël/Palestina draagt de Protestantse Kerk bij aan vrede en gerechtigheid.' Het zijn zinnen die we als Protestantse Kerk regelmatig in onze communicatie gebruiken. Toch merkte ik bij mezelf de laatste tijd dat ik steeds meer moeite begon te krijgen met grote termen als 'hoop' en 'gerechtigheid'. Want is de kerk in het Midden-Oosten wel een baken van hoop? Veel christenen besluiten immers de regio te verlaten. En dragen we als Protestantse Kerk wel echt bij aan vrede en verzoening in Israël/Palestina? Een oplossing voor het conflict is immers verder weg dan ooit...

Afgelopen september was ik voor het eerst na 2,5 jaar weer in Israël/Palestina. Het was fantastisch om alle partners weer te ontmoeten. Tegelijk werd me weer duidelijk hoezeer het conflict in een impasse is geraakt. Niemand ziet een oplossing. Gevoed door mijn eigen ongemak, besloot ik de partners zelf te vragen naar hun kijk op het begrip 'hoop'.

Eén van de mooiste uitspraken vond ik die van Sarah Bernstein, directeur van het Rossing Center. Zij zei: 'Mijn veerkracht ligt in het feit dat ik de hoop heb opgegeven. Toen ik op dat punt was aanbeland, kon ik opeens weer doorgaan...'

Sami Khoury, werkzaam voor het Department of Service to Palestinian Refugees, DSPR, van de Middle East Council of Churches, sprak over de christelijke hoop. Dit is een hoop te midden van pijn en lijden. Je houdt hoop dat je inzet bijdraagt aan een groter doel, ook al weet je zelf niet hoe dat eruitziet.

De woorden van de Palestijnse Rahada, co-directeur van Sadaka-Reut, sloten daarop aan: 'Ik geloof in een oplossing op de langere termijn. De situatie kan zo niet blijven. Ik investeer in de jongeren in de hoop dat deze situatie ooit een keer zal veranderen, ook al maak ik dat zelf niet meer mee.'

Mijn hoop voor 2023 is dat we naast mensen mogen gaan staan in alle rauwheid en lijden. Dat we die rauwe verhalen tot ons laten komen en ons laten raken. En dat we tegelijkertijd ook hoop mogen blijven zien in die rauwheid. Dit is geen idealistische of valse hoop. Het is een hoop die laat zien dat we als mensen aan elkaar gegeven zijn om het goede te blijven zoeken. Jezus ging ons daarin al voor. Juist de Bijbelverhalen laten ons zien dat 'hoop' en gerechtigheid geen abstracte termen hoeven zijn. Misschien een mooi voornemen voor het nieuwe jaar om die verhalen eens met deze bril te lezen?

Wilma Wolswinkel, relatiebeheerder Israël/Palestina Kerk in Actie

We tell our story of hope to give hope to others and the international attention gives us hope, so we encourage one another.

Daoud Nassar, Tent of Nations, over zijn hoop

GELEENDE HOOP BENEDEN NAP

Hoe houd ik het vol in 2023 open, rechtvaardig en hoopvol door te gaan met mijn steun aan Palestina?

Open? Dat houd ik in mijn eentje niet vol. Daarom zoek ik steun binnen de netwerken waarvan ik deel uitmaak, waaronder de kerk. Ik kan niet ontkennen dat daarbij enige zendingsdrang mij niet vreemd is. Misschien is dat geen goede combinatie. Hoe voer je als zending een open gesprek? Het woord zenden wordt al snel geassocieerd met mensen bekeren. Palestijnse bevrijdingstheologen brengen mij op het idee dat ik zelf gezonden ben: door hen die een klemmend beroep op mij doen. Via hen voel ik mij door God geroepen. Ik heb nog nooit een stem uit de hemel gehoord, maar deze komt met een bochtje wel aan. Een open gesprek? Dat kan alleen door vragen te stellen, ook bij bekende stellingen als: 'De kerk is onopgeefbaar verbonden met Israël'. De meest simpele vraag zou kunnen zijn: is de kerk dan niet onopgeefbaar verbonden met Frankrijk, Oekraïne, Irak of Palestina?

Rechtvaardig? Ik denk onmiddellijk aan de religiekritiek van de profeet Amos, in een hertaling van Huub Oosterhuis:

Klaagzang en klacht over u,
Gij die de zwakken vertrapt,
Onschuldigen grijpt en mishandelt.

Zo spreekt die gij noemt 'onze God':

Ik kan uw psalmen niet luchten,
spaar mij uw liedjes, uw fluiten.
Doe stromen als een rivier onstuitbaar,
als levend water,
doe stromen gerechtigheid.

Water loopt van hoog naar laag, maar in Nederland is het andersom. Bij ons is het pompen of verzuipen. Zo is het ook voor de Palestijnen als het gaat om basale mensenrechten, in nationale en internationale wetten vastgelegd: pompen of verzuipen. Wij zijn daar specialisten in. Anderen hebben weer andere specialiteiten: gaatjes in waterslangen maken, bruggen bouwen, spelen met water. Als het maar stroomt: gerechtigheid als water, met behulp van alle inventiviteit uit de hele wereld. Land zonder levend water, zonder beken van gerechtigheid is een knekelhuis.

Hoopvol? De Palestijnse bevrijdingstheoloog Munther Isaac zegt: als jullie solidair zijn met ons en dat uitdragen, dan maak je hetzelfde mee als wij: weggijken, zwijgen, vijandschap. Ook binnen de kerken (misschien juist daar) heerst nog steeds verpletterend stilte over het ten hemel schreiende onrecht waar Palestijnen sinds de oprichting van de staat Israël onder lijden. Volgens onze Palestijnse vrienden is het opgeven van hoop een luxe die zij zich niet kunnen permitteren. Zolang zij hoop koesteren, doe ik het ook.

Willemien Keuning, bestuurslid en webmaster Kairos-Sabeel Nederland

Daoud zal aanwezig zijn op de Vriendenmiddag Tent of Nations NL op zaterdagmiddag 11 februari van 13.30 – 18.00 uur in Driebergen. Alle informatie en opgeven (voor 7 februari) op tentofnations.nl